

	ARHEOLOOGIA	VASTUSED
	Gerda tehtud	
1.	Eesti teadaolevalt vanim klaasikoda asutati 1628. aastal Jakob de la Gardie eestvedamisel. Oma kolmekümne viie tegutsemisaasta jooksul toodeti seal peamiselt pudeleid. Need olid madalakvaliteedilisest võsakraasist, mille tunneb ära rohelise värvuse ja selles sisalduvate mullikeste järgi. Oma meistrid sai klaasikoda Saksamaalt ja Rootsist . Kus klaasikoda asus ja miks see just sinna rajati?	Hiiumaal (Hüti klaasikoda, nime ei pea teadma), sest seal leidub klaasitööstuseks vajalikku liiva ja metsa , samuti on mugav toodangut otse üle mere Saksamaale ja Rootsi transportida .
2.	Noorema pronksiaja tuntuimaks asulatüübiks on kindlustatud asulad. Need rajati tavaliselt suuremate veekogude äärde, juba looduslikult hästi kindlustatud kohtadesse. Peamiseks tegevusaladeks olid metallivalu, kaubandus ja hülgepüük. Saaremaalt on teada kolm kindlustatud asulat: Asva, Ridala ja Kaali. Kui Asva ja Ridala puhul pole kahtlustki, et tegemist on just kindlustatud asulatega, siis Kaali puhul on pilt hägusem. Mis eristab Kaalit teistest Saaremaa kindlustatud asulatest? Tooge välja vähemalt kaks tunnusjoont.	1) Võimalik kultusobjekt , sest asus Kaali meteoriidikraatri serval. 2) Kaali asub erinevalt Asvast ja Ridalast sisemaal , merest kaugel.
3.	1920. aastal avati eestikeelne Tartu Ülikool ja esmakordselt ka arheoloogia õppetool. Miks ei tegelenud esimesed eesti soost arheoloogid keskaja arheoloogia uurimisega?	Keskaega peeti baltisakslaste perioodiks.
4.	See inimahv elas 4-3 miljonit aastat tagasi Ida-Aafrikas. Tema luid on leitud Hadarist Etiopias ja Laetolist Tansaania. Omas nii ahvile kui inimesele omaseid tunnuseid: käis juba püsti, aga käed olid endiselt pikad, et okstel kergem rippuda oleks. Kõige kuulsamate leidude hulka kuuluvad kahe isendi jalajälgede rida Laetolis ja Lucy, kes leiti Hadarist.	<i>Australopithecus afarensis</i>
5.	2008. ja 2010. aastal leiti Salme külast Saaremaalt kaks viikingiaegset laevmatust. Maetud oli 42 vägivallatunnustega sõjamehe surnukeha, mis annab tunnistust nende hukkumisest lahingutegevuse tagajärjel. Matused dateeriti aega 700-750. Mis teeb selle leiu maailmamastaabis nii oluliseks?	Enne Salme leidu peeti esimeseks viikingite rüüsteretkeks 793. aasta retke Inglismaale. Selle retke järgi saab muinasaja alaperiood viikingiaeg ka alguse. Salme leiud aga tõendavad, et viikingid alustasid oma retki juba varem, mistõttu on võimalik, et meil tuleb tulevikus ajalooraamatud ümber kirjutada.

	KUNSTIAJALUGU	VASTUSED
	Gerda tehtud	
1.	Kes oli see renessansskunstnik, kelle nimi tähendab itaalia keeles "veinivaadikest"? Elas ja tegutses täpsemalt vararenessanssi ajal, kuulus Firenze koolkonda. Loomingus domineerib piiblitemaatika, antiikmütoloogia ja portreemaal. Viimaste hulgast on eriti tuntud näiteks tema kaasajal tegutsenud Medicite perekonna esindajate ja Dante Alighieri portreed.	Sandro Botticelli
2.	Cluny kloosterkirik Prantsusmaal oli Püha Peetri kiriku rajamiseni Roomas maailma suurim sakraalehitis. Tänaeks ei ole see paraku oma originaalkujul säilinud. Mis ordu rajatud kirikuga on tegu, millise arhitektuuristiili alla see kuulub ja mis eristab seda ühe teise kaasaegse ordu pühakodadest?	Benediktiinide rajatud, romaani stiilis. Võrreldes tsistertslaste kloostritega oli uhkelt kaunistatud, seest hästi valgustatud ja pürgis juba enne gootikat vertikaalsusesse.
3.	See kunstirühmitus loodi 1905. aastal Dresdenis arhitektuuriüliõpilaste poolt. Stiililt paigutub ekspressionismi alla. Viljeleti mõnevõrra primitivistlikku kunsti, ekstreemseid emotsioone väljendati silmakriipivate värvidega, mis tihtilugu paistis ebanaturaalsena. Eeskujuks võeti keskaja ja aafrika kunst, kunstnikest Van Gogh, Munch ja Gauguin. Armastati kasutada musta värvi. Tuntuimad esindajad on Ernst Ludwig Kirchner ja Emil Nolde .	Die Brücke
4.	Need tihti kergelt naeratavad staatilised meesaktid, mis on omased kreeka kunsti arhailisele perioodile, on teada meile <i>kouroste</i> nime all. Iseenesestmõistetavalt peame neid kreeka meistrite loominguks, kuid arhailisel perioodil oli sealne kunst veel tugevalt mujalt mõjutatud. Nimetage see riik, mis Kreeka arhailist kunsti eriti mõjutas ja tooge välja objektid, kust Kreeka meistrid <i>kourose</i> idee said.	Egiptus, vaaraokujud
5.	Selle teose lõi 1890. aastal vene sümbolist Mihhail Vrubel. Teosest sai üks kunstniku tuntumaid, seda käiakse Moskva Tretjakovi galeriis imetlemas üle kogu maailma. Põhineb vene kirjanduse kuldajastu poeetide hulka kuulunud Mihhail Lermontovi samanimelisel poeemil. Nimetage see teos.	Deemon (ka „Istuv deemon“)

	ARHIIVINDUS	VASTUSED
	1.-3. Marilyn, 4. Toivo, 5. Elin	
1.	Küsime arhiivikorralduslikku põhimõtet, mis sai alguse 19. sajandi keskpaigus Prantsusmaal ning millele andsid teadusliku ja laiemal kandepinna Hollandi arhiivaarid S. Muller, J. A. Feith ja R. Fruin. 1929. aasta 22. septembri ajalehes "Vaba maa" kirjeldati antud korraldust selliste sõnadega: "... vaatab iga arhiivi kui orgaanilist tervikut, mis on organism omaette, ehk õigemini: on olnud organism, mis aga nüüd oma kasvamise juba lõpetanud." Antud põhimõtteel moodustatakse ja käsitletakse arhiive ka tänapäeval. Mis printsiip?	Provenientsprintsiiip
2.	Antud isik sündis 1885. aastal, omandas doktorikraadi 1914. aastal ning teda on peetud eesti professionaalse ajaloo teaduse ja arhiivinduse rajajaks. 1920ndatel aastatel oli ta tollase Akadeemilise Ajaloo Seltsi ja Ajaloolise Ajakirja üks eestvedajaid. Küsitava inimese käe all õppisid paljud tollased ajaloolased, muuhulgas Peeter Tarvel, Otto Liiv, Georg von Rauch ning Hans Kruus; viimase teost „Vene-Liivi sõda (1558-1561)“ ta 1926. aasta Ajaloolises Ajakirjas ka retsenseeris. Kes?	Arno Rafael Cederberg
3.	Mida tähistavad lühendid ORKA ja RAKA?	Oktoobrirevolutsiooni ja Sotsialistliku Ülesehitustöö Riiklik Keskariiv; Eesti NSV Riiklik Ajaloo Keskariiv
4.	Moonakas Ants tahtis lastele midagi söögiks ja läks mõisa herneid paluma, kuna saak oli ilus olnud. Vanapärane oli teada kui vali mees, aga tema asemel oli mõisas lahkem noorhärja. Ants küsis viis karnitsat herneid, mille peale isegi noorhärja läks kurjaks. Siis küsis ühe setverti - seda härja lubas, mis see üks riigijagu ikka ära on. Milles seisnes Antsu kavalsus?	5 karnitsat on ca 17 liitrit, aga setvert on 8 karnitsat ja noorhärja ei teadnud mõõte; karnits on 2 ja pool toopi
5.	1790. aastal loodi esimene tänapäevane rahvusarhiiv maailmas. Algul plaaniti seal hakata hoidma vaid teatud pöördelise sündmusega seotud dokumente, kuid neli aastat hiljem võeti riigis vastu seadus, millega leevendati pealinnas paikneva arhiivi koormust ja loodi departemangude arhiivid. Mis riigiga on tegu?	Prantsusmaa

	ÜLDAJALUGU	VASTUSED
	1.-2. Raimo, 3. Toivo, 4.-5. Elin	
1.	1792. aastal toimus Suure Prantsuse revolutsiooni ajal kohtuprotsess kodanik Capet üle, keda süüdistati riigireetmises ning veel mitmetes kuritegudes. Ta mõisteti süüdi kõigis punktides ja hukati giljotiiniga 1793. aasta jaanuaris. Mis nimega tuntakse ajaloos kodanik Capet'd rohkem?	Kuningas Louis XVI
2.	Rootsi riik on äärmiselt uhke selle üle, et nüüdseks pole juba pisut üle 200 aasta sõditud. Millise tänagi eksisteeriva riigi territooriumil pidas Rootsi maha oma viimase sõja?	Norra
3.	14. sajandil sai alguse tänase päevani kõneainet pakkuva saksa suguvõsa saaga, kui selle suguvõsa esivanema tulevasse kodulinna saabumisel märkis rae kirjutaja raamatusse "Fukker advenit". Mis oli selle suguvõsa nimetus, mille poolest olid nad kuulsad vanasti ja mille poolest tuntud tänapäeval?	Fuggerid, pangandus ja vaestemaja
4.	Lewis Henry Morgan (1818-1881) oli jurist ja üks esimesi ameerika antropolooge. Ta aitas irokeese konfliktides raudteekompaniidega ja võeti seega nende poolt omaks. Irokeeside juures elades märkas Morgan, et neil on kujunenud kompleksne ühiskond, mis aga polnud veel riik. Ta kujundas kompleksse ühiskonna arengu teooria, mida uskus kehtivat iga ühiskonna puhul. Mis on Morgani järgi kompleksse ühiskonna kolm suurt arengujärku?	Metslus, barbaarsus, tsivilisatsioon
5.	Tenochtitlan oli Kolumbuse-eelsel ajal suurim linn Ameerikas. See rajati orus paikneva järve saarele ning linna viimane kohalik valitseja oli Moctezuma II. Hernán Cortés märkis kirjas Hispaania kuningale, et linn on sama suur kui Sevilla ja Córdoba. Milline tänapäeva Ladina-Ameerika pealinn asub Tenochtitlani kohal?	Mexico City

	EESTI AJALUGU	VASTUSED
	1. Marilyn, 2.-3. ja 5. Elin, 4. Raimo	
1.	Nimetatud Eesti selts asutati 1928. aasta augustis, esimene samalaadne organisatsioon maailmas oli loodud 31 aastat enne Kanadas. Asutajaliikmeteks oli kolm antud organisatsiooni alamseltsi – Kädva, Varbola ja Lelle seltsid - , ning ainuüksi 5 aastat hiljem oli seltsil juba 200 alamorganisatsiooni ja ligi 10 000 üksikliiget. Mis organisatsiooniga on tegu?	Eesti Maanaiste Keskseks
2.	"Täiesti ebaõige on kujutus, nagu valitsenuks Eestis enne sakslaste tulekut barbaarsus, anarhia ja kõigi sõda kõigi vastu. Ka ristiusk polnud eestlastele enam võõras ja võinuks rahulikult teel levida. Muistses vabadusvõitluses ei käinud tegelikult sõda mitte ristiusu, vaid selle vägivaldse pealesurumise vastu, vabaduse ja iseseisvuse eest." Nii kõlab üks tuntumaid sõnastusi muistse vabadusvõitluse kohta, mis on kirja pandud 1990. aastal ilmunud vastavas käsitluses. Milline tuntud eesti ajaloolane ja kauaaegne Tartu Ülikooli professor on selle teksti autor?	Sulev Vahtre (Muinasaja loojang Eestis: vabadusvõitlus 1208-1227)
3.	Esimene osaliselt säilinud eestikeelne raamat trükiti 1535. aastal Wittenbergis ning selle 11 katkendlikku lehte avastas umbes neli sajandit hiljem Eestimaa Kirjanduse Ühingu raamatukoguhoidja Helmuth Weiss. Leitud katkendid on pärit katekismusest, mille koostas alamsaksa keeles kirikuõpetaja Simon Wanradt ja tõlkis eesti keelde pastor Johann Koell. Millises Tallinna kirikus tegutses Wanradt ja millises Koell?	Wanradt - Tallinna Niguliste kirik, Koell - Tallinna Pühavaimu kirik
4.	Mis ühendab järgmisi mehi peale poliitikuks olemise: Jüri Vilms, Friedrich Akel, Jüri Jaakson, Konstantin Päts, Jüri Uluots, Johannes Vares-Barbarus?	On lõpetanud Põhiseaduse Gümnaasiumi.
5.	Eesti iseseisvumise järgselt oli üks olulisemaid ülesandeid panna paika riigipiir. Lisaks Tartu rahule idapiiri osas kujunesid läbirääkimised pikaks Lätiga, kus kõige pingelisemad vaidlusalused kohad oli Ruhnu saar ja Valga linn. Põhimõtteliselt 10 aastat (1917-1927) kestnud tüli lahendamisele püüdis neutraalselt positsioonilt kaasa aidata üks välismaalane. Kes?	Briti kolonel Tallents

	UUSIM AEG	VASTUSED
	1.- 5. Raimo	
1.	1947. aasta juunis algatati USA riigidepartemangu poolt Euroopa Taastamise Programm, mida tuntakse rohkem nime all Marshalli plaan. Mõningate plaanis sisalduvate tingimuste poolest oli see osadele Euroopa riikidele vastuvõetamatu. Mitu Euroopa riiki lõpuks plaani vastu võtsid ja USA-lt toetust said (+/- 2 riiki) ja millisele Euroopa mõistes suurele riigile ei pakutud üldse Marshalli plaani? (Mikroriike mitte arvestada küsimustele vastamiselt!)	17+ Trieste vabalinna ja ei pakutud Hispaaniale.
2.	Dekolonisatsiooni lõpu üheks tähtsündmuseks Aafrikas peetakse hetke kui ühe aasta jooksul tekkis maailmakaardile 17 uut riiki, mis iseseisvusid Briti, Prantsuse ja Belgia koloniaalvõimu alt. Mis aastast käib jutt? Samal aastal toimus kurikuulus Nikita Hruštšovi „kingaga vastu lauda löömise“ intsident ÜROs ja toona vaid 18-aastane Cassius Clay võitis olümpiamängudel poksis olümpiakulla.	1960
3.	Mehhiko 1970. aasta FIFA jalgpalli MM-i CONCACAFi tsooni valikmängus oli kaalul pääs järgmisse ringi. Hoolimata võitja selgumisest lisaaja tulemusena jäi mõlemale riigile väga palju hinge peale, mis ajendas „Jalgpallisõja“ puhkemise. Millised kaks Kesk-Ameerika riiki viisid jalgpallilahingud üle reaalseteks lahinguteks? Mõlemat riiki võib kutsuda ka „banaanivabariikideks“.	El Salvador ja Honduras
4.	1929. aasta 29. oktoobril kukkusid järsult Wall Streetil aktsiahinnad, tekkis „lumepalliefekt“ mis põhjustas rekordilise aktsiate müügi, millest sai alguse Suur Depressioon, mis laostas inimesi, riike ja nõrgendas demokraatiat. Sellele eelnes mõned päevad varem väiksem hindade kukkumine, mis on tuntud nime all Must Neljapäev. Millise Musta nädalapäevana on 29. oktoobri sündmus ajalukku läinud?	Must Teisipäev
5.	Küsime meesnäitlejat, kes oli maailmakuulus 1980ndatel ja 1990ndatel. Oma tuntuse saavutas peamiselt kahe teleseriaali kaudu: ühes, kus ta peamiseks kaaslasena oli auto ja teine, kus ta tegutses liival. Guinnessi maailmarekordide raamatu järgi on tegemist mehega, keda on vaadatud teleekraanil kõige rohkem. Lisaks näitlemisele on ta esituses ajalukku läinud Saksamaal 1989. aastal kultuslauluks kujunenud „Looking for Freedom“. Kes on see mees?	David Hasselhoff